

BEZDÁN ANIKÓ

A vadásztársaság, mint a jogi személy egyik alaptípusa

I. Bevezetés

A társadalmi-, gazdasági fejlődés nyomán – az egyes népeknél különbözőképpen ugyan, de – bizonyos rétegekre korlátozódott a vadászat, mint tevékenység. A legújabb időkben pedig az emberiség rohamos terjeszkedése folytán szükségessé vált tudatos alapokra helyezni a vadászatot, valamint szerves egységbe kellett olvasztani a vaddal való gazdálkodással. A modernizáció következtében meg kellett teremteni még a vad védelmét is. Így e három tevékenységnek együtt, egymásra tekintettel kell léteznie, nevezetesen a vadászatnak, a vadgazdálkodásnak és a vad védelmének, melynél a jogi szabályozás szerves részét képezheti a gondos gazdálkodásnak, a fenntartható fejlődésnek. Véleményem szerint ez utóbbi gondolatnál érdemes elidőznünk egy kissé, vagyis hogy mi a szerepe a vadászat kapcsán a jogi szabályozásnak, megfelelőek-e a kialakult használati és szervezeti viszonyok? Ez nem pusztán egy egyszerűnek tűnő környezet- és természetvédelmi jogi kérdésben való küzdelmet jelent, hanem a természet egyensúlyának megőrzését is eredményezheti. Napjainkban ez a kardinális kérdés jogi és egyéb beavatkozások nélkül nem oldható meg, a fenntartás, a megfelelő állapot megőrzése nem lehetséges. A vadászat ma már nem okatlan vadpusztítás, hanem a környezet- és természetvédelem szerves részét képező vadgazdálkodás fontos része, az ökológiai egyensúly megőrzésének eszköze. Ezt a szemléletet már korábban is megalapozta a CIC – Nemzetközi Vadászati és Vadvédelmi Tanács – által támogatott, 1971-ben Magyarországon megrendezett Vadászati Világkiállítás is, melynek alapgondolata a természet és az ember kapcsolata volt.

Ma még egységes vadászati jogról az Unión belül sem beszélhetünk. Csak a hazai szabályok, szervezeti forma és kialakult viszonyok hatékonyságát és megfelelőségét vizsgáltam. Mindenképpen szükségesnek mutatkozik ennek ismertetésekor egy rövid történeti visszatekintés, különösen azért, mert vadászati jo-

gunk egyesületi fejlődésének gyökerei meghatározóak a ma érvényben lévő szabályozás számára.

II. A vadászati jog kapcsolata az összehangolt szabályozási területekkel

1. A vadászati jog hatályos szabályozásának néhány kérdéséről

A megelőző évtized vitái és jogszabálytervezetei több tekintetben is tisztázták az erővonalakat, valamint hozzájárultak az erdészet, a vadászat és a természetvédelem szakmai és érdekképviselői szerveinél tevékenykedő személyeket érintő vadászati jogi fejlődéshez és együttműködés elősegítéséhez.

A többször módosított 1996. évi LV. tv. a vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadászatról – rövidítve Vtv. a „saját jogon” való vadgazdálkodás gyakorlását 3000 hektár egybefüggő, vadgazdálkodásra alkalmas terület meglétéhez kötötte. Az ennél kisebb területek tulajdonosainak-birtokosainak földtulajdonosi közösséget kellett létrehoznia, amely közgyűlésen dönthet a vadászati jog hasznosításáról.¹ A 3000 hektáros méret természetesen vitatható, mivel indokolt lett volna a területnagyság eltérő meghatározása az apróvadás és nagyvadás területeken. További támadási pontja a törvénynek az, hogy a földtörvény irányadó rendelkezése szerint egy fő vonatkozásában a legfeljebb 300 hektáros területi korlát magmaradt.

A Vtv. rendelkezéseinek végrehajtásával kapcsolatos részletes szabályozást a többször módosított 30/1997. sz. FM. rend. tartalmazza. A vadászattal kapcsolatosan feltétlenül szükség van szigorú korlátozó rendelkezésekre. Ennek kapcsán a vadászatra vonatkozó főként agrárjogi szabályozásba beolvadnak a környezetvédelmi jogi, természetvédelmi jogi-, állatvédelmi és erdővédelmi szabályok. A vadászatot gyakorló szervezetek megjelenését és jogi szabályozását vizsgálva hangsúlyozni kell, hogy kiemelkedő a polgári jogi, a társasági jogi és az alkotmányjogi szabályoknak és rendelkezéseknek a jelentősége.

2. A vadásztársaság egyesületi formájára vonatkozó jogi normák történeti alakulása, helye a jogrendszerben

Az embereknek az a törekvése, hogy csoportokat hozzanak létre hosszú időkre vezethető vissza. Az egyesületek léte és elismerése az állam és a társadalom viszonyának alakulásától függött sok esetben. A középkorban megnyilvánulási formák voltak a céhek, a hivatásrendek. A 19. században az újkorszak eredményeképpen jelenhetett meg az egyesületi forma. Csatlakozom Franz Schnabel

¹ A hasznosítás történhet a tulajdonosok által, vagy bérbeadás útján is.

megállapításához, miszerint „ami a középkor számára korporáció volt, az a XIX. századnak csak egyesületi ügy”².

A korporációk azonban nem a tagok által az autonómián alapuló szerveződések voltak. Az állami engedély határozta meg a létüket, működésüket. Tagságuk kötelező rendelkezések alapján jött létre, korlátozott cselekvési hatáskörrel. Ha a két szervezeti forma fejlődésvonalát vizsgáljuk, akkor azt tapasztalhatjuk, hogy különböző gondolkodók (Hobbes, Rousseau, Humboldt, Welcher)³ más és más képet, fogalmakat alkottak a kérdésben, de az önálló elméletektől eltekintve azt mondhatjuk, hogy nem volt töretlen a korporációk átalakulása egyesületekké.

A középkori céhek megszűnésével a 17–18. században indulhatott meg az egyesületek szerveződése, amelynek későbbi formációi lehettek a vadásztársaságok. Azonban ekkor még mindig állami elismerés volt a feltétele ezeknek a közösségi formáknak.

A modern polgári alkotmányok értelmében vett egyesülési szabadság a liberalizmus idején, a 18. században keletkezhetett és válhatott meghatározóvá. Elsőként a holland alkotmány 1814-ben szólt erről, mint alapjogról.⁴

A korai fontos mozzanatai az egyesületek létrehozásának az összejövetelek és gyűlések voltak. A holland mintát követve az 1831-es belga alkotmány, majd német vonatkozásban az 1919. augusztusi Weimari alkotmány foglalkozott a kérdéssel.⁵

Magyarországon az egyesületi modell kialakulása kezdetben számos akadályba ütközött. Okai között megemlíthető többek között Magyarország történelmi függetlenedésének késői volta, a nemesség különleges történelmi szerepe. Még a liberalizmus intézményesítése is akadályba ütközött, így nem lehetett csodálkozni azon, hogy 1848-at megelőzően az uralkodó kizárólagos jogát képezte az egyesületek működésének engedélyezése, melyet az országgyűlés törvényes felhatalmazása nélkül, a helytartótanács útján látott el az alapszabályok jóváhagyásával.

A polgári forradalom annál kevésbé hozhatott áttörést az egyesülési szabadság ügyében, mert az annak előfeltételét képező jogegyenlőség elvét az áprilisi törvények sem mondták ki. Az egyesülési jog törvénybe iktatását célzó kísérletek kudarca nyomán azonban a valóságban csak annyi történt, hogy az egyesületek ügyeiben való döntés a magyar belügyminisztérium hatáskörébe került.

² FRANZ SCHABEL: *Deutsche Geschichte im Neunzenten Jahrhundert* 3. Band Feriburg, 1954. 137. p.

³ HALMAI GÁBOR: *A korporációtól az egyesületig*. in: *Jogtudományi Közlöny*. Budapest, 1990. április 185–186. p.

⁴ HALMAI GÁBOR: 1990. április 189.p.

⁵ HALMAI GÁBOR: 1990. április 189–190.p.

Szapáry belügyminiszter egy 1873-ból származó körrendeletében nyert megfogalmazást az egyesülési szabadság jellemző hazai gondolata.⁶

Az egyesülési jog első törvényi megfogalmazására a polgári demokratikus forradalom idején, a III. néptörvényben került sor. (1919.jan.02.) A szabályozási módjának mind a korábbiaktól, mind a későbbiektől alapvetően eltérő jellege indokolja a törvény szövegének teljes terjedelemben való felidézését:

- „1. Az egyesülés és gyülekezés joga mindenkit megillet.
2. Egyesület alakításához vagy gyülekezéshez sem hatósági engedély, sem pedig bejelentés nem kell. Azt sem kell bejelenteni, hogy az egyesület megalakult, vagy hogy a gyülekezést megtartották
3. Az egyesület saját neve alatt csak úgy szerezhet jogokat vagy vállalhat kötelezettségeket (jogképes egyesület), ha alapszabályokat alkot, vezetőséget választ és a bíróság az egyesületet kérelmére, az egyesületek jegyzékébe bejegyzi. A bíróság az egyesületet, ha szabályszerű célja büntető-törvénybe nem ütközik, az egyesületek jegyzékébe bejegyezni köteles.
4. E néptörvénynek azok a rendelkezései, amelyeknek végrehajtásához további intézkedés nem kell, azonnal életbe lépnek. A többi rendelkezés végrehajtása végett szükséges szabályokat a népkormány sürgősen megállapítani köteles. Ez a szabályozás, amely rendelettel is történhetik, nem érintheti a jelen törvényben foglalt alapelveket.”⁷

Az egyesületek megalakulása tehát nincs semmiféle állami döntéshez kötve, de a jogi személlyé válásukhoz előfeltétel az alapszabály megalkotása, a vezetőség választása, és a bírósági bejegyzés.

A forradalmi jogalkotás hatályon kívül helyezését követően később lehetett csak része a szabályozásnak és a liberális gondolkodásnak az egyesületek kérdésköre. A '20-as évektől a köztisztületi kötelező felépítésű szervezetek jöttek létre. A mező- és erdőgazdálkodásban fontos szerepet játszó Országos Mezőgazdasági Kamara feladata volt az „egyesületek ügyének” segítése. (A kamarák a mai napig köztisztületi formákban működnek.)⁸ Azonban az antiliberalis ideológiák uralma alatt is tovább élt a liberális eszme. Az egyesületek működésére vonatkozó részletes rendelkezések 1955-ben születtek meg. (1955. évi 18. tv.)

⁶ A kiadott rendeletek különösen a szabadság korlátjaként fogták fel az egyesületet. Ezek különösen: 1.394/1873. BM. rendelet és az 1508/1875. BM. rendelet. Három témakört érintettek: létrehozás, felügyelet, osztályozásuk.

⁷ HALMAI GÁBOR: 1990. április 192.p.

⁸ Az 1922.évi XI. törvénycikk kimondta, hogy bármely egyesület és mindennemű bármely más néven szereplő polgári szervezet csak a belügyminiszter, illetve a belügyminiszterrel egyetértőleg a fennálló törvények értelmében arra illetékes más szakminiszter által láttamozott alapszabályok, szabályzatok, illetőleg szabályok alapján működhetnek. A törvénycikk az egyesületek alakítása tekintetében számos tilalmat állított fel és részletes szabályokat tartalmazott az egyesület ellenőrzése felett. – Corpus Juris Hungarici – Complex, Kerszöv Budapest

Az 1949. évi XX. tv-ben megjelenő alkotmányunk nem említi az egyesületeket, de a dolgozók számára biztosította az egyesülési szabadságot. (56.§.)⁹

A belügyminiszter rendelet útján tiltotta be azokat a szerveződéseket, amik nem állami kezdeményezésre születtek.¹⁰ Gyakorlatilag az 1972. április 26-ai módosítása mondta ki a társadalmi szervezetek részvételét a szocialista építőmunkában.¹¹ Hatályban maradt az egyesületekről szóló 1970. évi 35.tvr., amit 1981-ben és 1983-ban is módosítottak.¹² Az 1959. évi IV. tv. a Ptk. a társadalmi szervezeteken belül említi meg az egyesületeket és rögzíti jogi személyiségüket. Kiemeli, hogy az alapszabály rendelkezései irányadók elsődlegesen: ha az alapszabály nem rendelkezik, az egyesületekre vonatkozó szabályokat kell megfelelően alkalmazni. Tulajdonképpen egyesületekkel a Ptk. VI. fejezete foglalkozott, amikor a 61. §-ban kimondta, hogy a társadalmi, kulturális és *egyéb tevékenység fejlesztése érdekében* a dolgozók által – alkotmányos joguknál fogva létesített – egyesületek jogi személyek.

A régi szabályok lényegében megegyeznek a mostani szabályozással, hiszen akkor is legalább 10 alapító tagra, alapszabály megállapítására, ügyintéző- és képviselőszerv megválasztására és nyilvántartásba vételére volt szükség, azonban ez akkor még nem a bíróság, hanem a tevékenységi köre szerint illetékes ágazati állami felügyelő szerv (Városi Tanács VB Igazgatási Osztálya) hatáskörébe tartozott. A nyilvántartásba vételnek külön feltétele volt az egyesület működőképessége. A törvényi rendelkezések lehetővé tették, hogy az egyesület külföldön is működést fejthessen ki. Érdekesnek tekinthető a szabályozás a tekintetben, hogy az egyesületek tulajdoni viszonyaira a szövetkezeti tulajdonjog szabályait kellett alkalmazni.

A civil szervezetek megjelenési formájaként létrejött társadalmi szervezetekről a Ptk. 209. szakasz (1) bekezdése is rendelkezik, mely szerint ha jogi személy szerződéskötéskor olyan egyoldalúan meghatározott általános szerződési feltételeket használ, amelyek részéről indokolatlan egyoldalú előnyt biztosíta-

⁹ Alkotmány 56.§. (1) A Magyar Népköztársaság a dolgozók társadalmi, gazdasági és kulturális tevékenységének fejlesztése érdekében biztosítja az egyesülési jogot.

(2) A Magyar Népköztársaság feladatainak ellátásában az öntudatos dolgozók szervezeteire támaszkodik. A népi demokrácia rendjének védelme, a szocialista építésben való fokozott részvétel, a kulturális nevelőmunka kiszélesítése, a nép jogainak megóvása és a nemzetközi szolidaritás ápolása céljából a dolgozók szak szervezeteit, demokratikus női és ifjúsági, valamint egyéb tömegszervezeteket létesítenek és ezek erőit a demokratikus Népfrontban fogják össze. E szervezetekben megvalósul az ipari, mezőgazdasági s dolgozók szoros együttműködése és demokratikus egysége. A nép demokratikus egységére támaszkodó és élcsapata által irányított munkásosztály az állami és társadalmi tevékenység vezető ereje. – DemNet könyvek 6. – Nonprofit szervezetek joga. Demokratikus Jogok Fejlesztésért Alapítvány. Budapest, 2006. 41. p.

¹⁰ 7330/1946. M.É. rendelet

¹¹ 1972. évi I. tv. Itt az egyesülési jogról már szélesebb általános értelemben beszéltek, de a részletes szabályokat külön törvényben kellett volna kidolgozni, ám erre 1989-ig nem került sor.

¹² Itt még az egyesületek megalakulását megelőző folyamatokat is be kellett jelenteni az illetékes szerveknek. Csak úgy gyengült az ellenőrzésük, hogy inkább semleges célokat jelöltek meg, mint hobbi, hagyományos, vagy hagyományörzési célt.

nak, a sérelmes kikötést a külön jogszabályban meghatározott állami, vagy társadalmi szerv a bíróság előtt megtámadhatja.¹³ Ez azonban csak azoknak a társadalmi szervezeteknek a jogosultságát jelenti, amelyekről külön jogszabály rendelkezik.

A Ptk. 28. szakasz (1) bekezdése tartalmazza, hogy az állam az erre irányadó jogszabályok szerint *jogi személyeknek ismeri el az állami, gazdasági, társadalmi szervezeteket és szövetségeket, egyesületeket, valamint egyéb szervezeteket, ha feladataik szükségessé teszik, hogy vagyoni jogaik és kötelezettségeik legyenek.* Az egyesületekről a Ptk. gyakorlatilag a VI. fejezetén belül rendelkezik, a jogi személyek egyes fajtáira vonatkozó külön rendelkezések között, amely fejezetén belüli 8. pontja kimondja, hogy az *egyesület olyan önkéntesen létrehozott, önkormányzattal rendelkező szervezet, amely alapszabályban meghatározott célra, nyilvántartott tagsággal rendelkezik, és céljait elérésére szervezi tagjai tevékenységét.*¹⁴

Míg a Ptk. előbb említett rendelkezései generális szabálynak tekinthetők, ehhez képest az egyesülési jogról szóló 1989. évi II. törvény (rövidítve Etv.) speciális szabálynak minősül, amely az egyesülési jog részletszabályait dolgozta ki. Deklarálja a törvényi szöveg, hogy nem csak elismeri és biztosítja a Magyar Köztársaság e társadalmi civil szervezetek zavartalan működését, hanem az egyesülési jog mindenkit megillető alapvető szabadságjog, vagyis nem csak egyes kvalifikált emberek, embercsoportok részére teszi lehetővé a politikai hatalom az egyesülésekbe való tömörülést, hanem bármely magyar állampolgár számára. Társadalmi szervezetet elsősorban olyan tevékenység végzésére lehet alapítani, amely összhangban áll az Alkotmánnyal, és amelyet nem tilt törvény. Természetesen nem valósíthat meg bűncselekményt, és bűncselekmény elkövetésére való felhívást, valamint nem járhat mások jogainak és szabadságának sérelmével sem a társadalmi szervezetekbe való tömörülés.

Az 1993. XCII. tv. 41. szakasz (1) bekezdés b) pontjában közölt módosítás szerint – vagyis a rendszerváltást követően az első szabadon választott kormány időszakában – a társadalmi szervezet a nyilvántartásba vétellel jön létre, ellenében például a gazdasági társaságokkal, amelyeknél a megyei bíróságok mellett működő cégbíróság nyilvántartásba vétel az eredeti társasági szerződés megkötésének időpontjával visszamenőleges hatállyal jön létre. A Ptk-t módosító 1993. XCII. törvény azt a látszatot keltette, mintha magánjogi szempontból az egyesület és a társadalmi szervezet két különböző jogi személy típust jelentene. Valójában a polgári jog az egyesülés alkotmányos alapjogának gyakorlása útján létrejött tagsággal rendelkező társadalmi szervezetre, mint egyesületre

¹³ Ptk. 209. § (1) Tisztességtelen az általános szerződési feltétel, illetve a fogyasztói szerződésben egyedileg meg nem tárgyalt szerződési feltétel, ha a feleknek a szerződésből eredő jogait és kötelezettségeit a jóhiszeműség és tisztesség követelményének megsértésével egyoldalúan és indokolatlanul a szerződési feltétel támasztójával szerződést kötő fél hátrányára állapítja meg. Complex-Kerszöv. Budapest.

¹⁴ Ptk. 61. §. Complex Kerszöv. Budapest.

tekint. Amit a közjog társadalmi szervezetként ismer, azt a magánjog egyesületnek nevezi.¹⁵ Ilyen megfontolások alapján állapította – meg a módosító jogszabály a Ptk.64.§-ának hatályos új szövegét.¹⁶

A rendszerváltás előestéjén megalkotott egyesülési jogról szóló törvény, mint speciális szabály megjelenését követően a civil szervezetként működő társadalmi szervezetek jelentősége megnövekedett. Egyre több jogszabályban jelenik meg a rájuk való utalás. Még mindig a társadalmi szervezet megnevezés gyűjtőkategóriaként jelenik meg az Etv-ben is, amibe az egyesület is beletartozik.

Megállapíthatjuk, hogy a civil szervezetekként működő társadalmi szervezetek, egyesületek rendkívül fontos részei a magyar jogállamiságnak, rajtuk keresztül, szakértőik segítségével próbálnak jobban feltárhatók, megismerhetők lenni. A tőlük származó információk alapján a hibás döntések korrigálhatóak, és az előkészítés alatt lévő állami, közigazgatási, önkormányzati döntések még kellő időben módosíthatók. Nem beszélve arról a szerepről, amelynek a lényege az, hogy a társadalmi szervezetek közvetlen kapcsolatban állnak a lakossággal, azok egyes csoportjaival, így közvetlenül is érzékelik az egyes helytelen politikai, gazdasági döntések hatásait. Ezért a közeljövőben mind nagyobb szerepet kell kapniuk a környezet- és természetvédelemben mind itthon, mind a nyugat-európai országokban. Sajnos külföldön ebben a szervezeti formában a működésnek nagyobb jelentősége és lehetősége van, de már hazánkban is előremozdulás látható mind a szervezeti formában mind a szabályozásban.

A gyakorlatban a belső szabályozások, különösen az alapszabály az, ami a működés feltételeit rendezheti. Még ma is az Etv. az, ami törvényi szinten rendezi a speciális forma által igényelt kérdéskörök szabályozását a Ptk. rendelkezéseivel összhangban. Sok félreértés adódhat azonban abból, hogy az Etv. és a Ptk. szabályainak viszonya több kérdésben nincs tisztázva, valamint bizonyos problémák megoldására egyik törvény sem ad kielégítő választ, megoldást. Következtetésként feltétlenül megállapítható és kiemelhető, hogy a jogi személyiséggel rendelkező szervezet állami elismerése, bejegyzése a fentiekben megjelölt nehézségek megoldását elősegítheti.

III. A jogi szabályozás hierarchiájának érvényesülése

A közösségek egyes formáinak fogalmi jegyei és szervezeti szabályai a Ptk. *jogi személyekre* irányadó rendelkezései között kerültek elhelyezésre, hangsúlyozva az *agrárjogi besorolásukat és jelentőségüket*. Ezeket nevezhetjük *keretszabá-*

¹⁵ SÁRKÓZI TAMÁS: *A jogi személyek egyes fajtáira vonatkozó külön rendelkezések*. A Polgári Törvénykönyv magyarázata. Budapest, 2001. Lk. 211.p.; HALMAI GÁBOR: 1990/4. szám 185–193.p.

¹⁶ Vajon nem lett volna jobb mind a kettő törvényben ugyanazt a megjelölést, meghatározást használni?

lyoknak is. Azonban az egyes speciális formákat, azok szervezetére és működésére vonatkozó részletszabályokat külön törvények tartalmazzák.

Így a *Ptk.* rendelkezésire tekintettel például a Gazdasági Társaságokról szóló 2006. évi X. tv. (rövidítve Gt.) az *Etv.* és a 1996. évi LV. tv. a vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadásatról (rövidítve Vtv.) szabályait meghatározott eltérésekkel megfelelően kell alkalmazni. Ezek a szabályok adhatják a második szintet. A harmadik szintet az *adójogi, pénzügyi jogi rendelkezések* képezhetik, tekintettel arra, hogy azokat mindig az aktuális évhez igazodva határozzák meg a speciális szervezeti formához igazítva. Az első két szint azonban perspektivikus, hosszú távra szóló szabályozás, amely kevésbé igazodik az aktuálpolitika célkitűzéseéhez.

A szervezeti formák jogi személyiségét végső soron az ezekhez igazodó állami elismerés adja. Ez elvileg három módon történhet egyrészt a törvény kifejezetten és közvetlenül határozza meg a típusát, így egyedi létrejöttéhez további állami elismerés nem szükséges. Másrészt a szervezetet jogszabály hozza létre, azaz, *Ptk.*-beli egyik nevesített jogi személy formához sem tartoznak. Végül tulajdonosi rendelkezéssel, illetve személyegyesüléssel és azok állami elismerésével jön létre. Nincs formakényszer, azaz szövetkezeti, gazdasági társasági, vagy esetleg egyesületi forma is alakulhat.

IV. A jogi személyiségű szervezetek megjelenése, kialakulása

A jogi személy ismérve az alapítóktól való viszonylagos függetlenedés. A vadászat kapcsán megjelenő szervezeti formáknál azonban a jogi személyiségű szervezeti forma azt hangsúlyozza, hogy a tagok belső viszonya elválik a jogi személy, mint egész harmadik személyekkel kapcsolatos viszonyától. Alapelvként kijelenthetjük, hogy a bíróságok a normatív feltételeket vizsgálják, azaz hogy az adott forma megfelel-e a törvényes feltételeknek, vagy sem. Ha nem rendelkezik ezzel, akkor a bíróság megtagadja a jogi személy szervezet állami elismerését, de ha rendelkezik ezzel, akkor bejegyzik azokat a közhiteles nyilvántartásba. A bejegyzés konstitutív hatályú, azaz a szervezeti forma ezzel elnyeri a jogi személyiségét.

Az új Polgári Törvénykönyv koncepciója – az erősödő diszpozitív szabályával – egyre inkább hangsúlyozni kívánja a jogalanyok cselekvési szabadságát is, a lehető legkisebb körre igyekszik szűkíteni az állami és a bírói beavatkozás szerepét. Az új szabályozási koncepció által megfogalmazott változás igen szembetűnő, így kihangsúlyozódik a szervezeten belül a tagok mellérendeltségi és egyenjogúsági rendszere. A tervezet azonban még csak a reform tárgyát határozza meg, egyfajta állásfoglalást is adva, igazodik a megváltozott piaci viszonyokhoz. Kódex jellegével már átfogó rendszert adhat a vadászatot érintő jogszabályoknak, amelyek aktualizálására régóta igen nagy szükség van.

A jogi személy a törvényi jogalkotás kreátuma, bizonyos emberi kapcsolatok, egyesülések, organizációk azáltal válnak önálló jogalannyá, hogy azokat a törvény jogi személyiséggel ruházza fel, és azokra jogokat oszt, kötelezettségeket mér. Az ember és a jogi személy között részben az az alapvető különbség, hogy a jogi személynek nem lehetnek olyan jogai, amelyek természetüknél fogva kizárólag az embert illethetik meg (pl. képmáshoz való jog), de alapvető és egyetlen igazi különbségként az emelhető ki, hogy a jogi személynek nincs a jog által érinthetetlen lényege. A jogi személyt a törvény tehát bármilyen jogokkal és kötelezettségekkel felruházhatja, de azokat el is veheti tőle, az ember élete és méltósága azonban a jog, az állam számára is érinthetetlen. Ezért van az, hogy a jogi személy, mint intézmény a tételes jogtudománynak viszonylag kései terméke. A római jog a jogi személyt intézményként nem szabályozta, és a jogfejlődés során számos jogrendszer jogalanyként csupán az embert ismerte el. Ennek alapja a római jogi "hominum causa constitutum omne jus" elv volt, amely pl. még a *Code Civil*t is uralta, hisz a jogi személy kategóriáját a liberalizmus eszmekörében fogant kódex nem szabályozta. A forgalom fellendülése, a piac és a verseny kialakulása, de különösen a tömegforgalom voltak azok, amelyek kényszerítőleg hatottak a személyegyesülések tételes jogi szabályainak megalkotására és teoretikus vizsgálatára.

A jogi személy lényegének leírására vonatkozóan a középkortól kezdve egészen a 19. század végéig uralkodó volt az *ún. fikciós elmélet*. Az elmélet lényege az, hogy a szervezet maga nem jogalany ugyan, de ahelyett, hogy a szervezetet alkotó személyek jogalanyiságáról beszélnénk, magát a szervezetet tekintjük úgy, mintha jogalany lenne. A 19. század második felének német és francia jogtudományában jelent meg az *ún. realitás elmélet*, amely szerint a szociális organizmusok éppen olyan testi-lelki realitások, mint maga az ember (*Otto von Gierke*), a jogi személyek valójában testetlen akaratok, és az akarat az, ami a jogalanyiság hordozója (*Ernst Zitelmann*), a jogi személy nem más, mint egyfajta jogi realitás (*Raymond Saleilles*). A realitás-elméletekkel egyidőben alakult ki egy másik irányzat, amely a jogi személy fő jellemzőjeként a vagyont határozta meg. *Bernhardt Windscheid* szerint a jogi személy jogai vagyoni jogok, a jogi személy vagyoni természetű alanyi jogok egy csoportja, amely jogoknak alanya nincsen (*alanytalan jogok elmélete*). Mindezekkel szemben *Alois Brinz* a jogi személyt pusztán cél vagyonnak tekintette, amely elméletet *Szász-Schwarz* kiterjesztette a természetes személyekre is. Szerinte minden vagyon, nemcsak a jogi személyé, hanem az ember vagyona is (*célvagyon-elmélet*). Mindezen elméletek egybefoglalásával alkotta meg *Moór Gyula* saját elméletét, amely szerint a jogi személy olyan jogi szerkezet, amelyben a tárgyi jog bizonyos embereknek a cselekvéseit nem saját maguknak, hanem tőlük különálló szervezetnek számítja be. (*beszámítás elmélet*)

Napjainkban a jogi személy elméletének átalakulása arra az eredményre vezetett, hogy a jogi személy tételes jogi konstrukciójának megfelelően figyelemmel kell lennie a szervezetszociológiai realitásokra is (*Claus Ott*), és a jogi

személyt a különböző jogágak által meghatározott jogképességek komplexumaként kell kifejleszteni (*Sárközy Tamás*).

A jogi személyek tételes jogi szabályozására a legutóbbi időben a legkülönbözőbb organizációs egybefoglalások megjelenése a jellemző (az investment trust-től a holding company-ig), amelyek a modern gazdasági életben az egyes cégek gazdasági önállóságát megszüntetik és azokat további gazdasági és jogi kötelezésekkel egységes irányítás alá vonják. A fejlődés mai pontján a legszemélytelenebb gazdasági társaságok és a közjogi jogi személyek, a köztisztviselők különböző formáinak a külön törvényben való szabályozása érhető tetten.¹⁷

V. A vadászati jogot gyakorló szervezetek jogi minősítési lehetőségeiről

Magyarországon az elmúlt tíz évben egyre többet lehetett hallani mind a nemzetközi, mind a hazai életben mutatkozó harmadik szektorról. A non-profit szektor egyre növekvő szerepe, az annak növekedésében szerepet játszó érdekek és folyamatok társadalmi szerepvállalása az egész világon megfigyelhető. Ez a szervezeti forma beékelődött egyrészt az állam, másrészt a polgári társadalom közé, mint annak harmadik eleme. Szakmai körökben nem csupán a társadalmi szervezet fogalma vitatott, hanem abban sincs egyetértés, hogy mely szervezetek tartoznak e körbe. Sokan úgy vélik, hogy az egyesületek, szakszervezetek, pártok mellett az egyházakat is e körbe kell sorolni, mások úgy látják, hogy az egyházak nem minősülnek társadalmi szervezeteknek. A szakirodalomban dúló vitát természetesen gyakorlatilag nem dönthetem el, csupán érzékeltetni kívántam, hogy a kérdésben homlokegyenest eltérő nézetek alakultak ki.

1. Egyesületi forma (jogi személyiséggel)

A vadászat vonatkozásában nagy számban működnek egyesületi formában vadásztársaságok. Az egyesülési jog alapján a törvény által elismert célokra számtalan formában működő társadalmi szervezet alakulhat. A vadásztársaságok – a speciális céljuk miatt – nevesített társadalmi szervezetek. Nem kerülhet sor olyan közösségek bírósági nyilvántartásba vételére, amelyek működése nem rendszeres és nincs nyilvántartott tagsága, illetve a törvényben meghatározott szervezete. A társadalmi szervezetek nyilvántartásának ügyviteli szabályairól a 6/1989. (VI. 8.) IM rendelet rendelkezik. A nyilvántartásban fel kell tüntetni a társadalmi szervezet sorszámát, a nyilvántartásba vételről szóló határozat számát és keltét, a társadalmi szervezet nevét, a társadalmi szervezet székhelyét, a képviselő nevét és címét.

¹⁷ LÁBADY TAMÁS: *A magyar magánjog (polgári jog) általános része*. Dialóg Campus Kiadó. Budapest – Pécs, 1997. 111. p.

Az Etv. 7. §.(1) bekezdése értelmében a társadalmi szervezet elnevezése és célja az érdekelt jogi személy hozzájárulása nélkül nem keltheti azt a látszatot, hogy a társadalmi szervezet a tevékenységét más jogi személy tevékenységéhez kapcsolódóan fejti ki. A (2) bekezdés szerint a társadalmi szervezet elnevezésének az ország területén hasonló működési körben tevékenykedő, korábban bejegyzett társadalmi szervezetek elnevezésétől különböznie kell. A társadalmi szervezet elnevezésének kiválasztásakor nagy körültekintéssel kell eljárni. A Legfelsőbb Bíróság nyilvántartásában mintegy 40 ezer társadalmi szervezet neve szerepel. Ilyen feltételek mellett nem könnyű olyan nevet választani, amely egyediesítésre alkalmas, jól kifejezi a társadalmi szervezet által kitűzött célt, megjegyezhető és mellesleg nem kell tartani attól, hogy a névválasztás miatt valaki kifogást emel.

Az Etv. szabálya alapvető, elidegeníthetetlen jogként biztosítja az egyesülési jog gyakorlását. Tartalmát tekintve szabadságjog, amely alapján meghatározott célok érdekében szervezett közösségek hozhatók létre és működtethetők.

A következőkben szeretném az egyesületi forma, mint jogi személyiségű szervezeti forma által felvázolt néhány kérdést részletesebben is vizsgálni, választ keresve arra a kérdésre, hogy ez e a vadászati jog gyakorlására a legmegfelelőbb szervezeti forma?!

1.1. A jogi személyiségű szervezet jellemző jegyeinek érvényesülése a vadásztársaság, mint egyesület belső viszonyaiban

Az egyesületek annak érdekében, hogy jogok és kötelezettségek alanyai lehessenek, valamint vagyoni viszonyaikat megfelelően tudják gyakorolni, jogi személyiséget kaptak. Ezzel a megkülönböztetéssel meghatározott körben jogokat szerezhetnek, kötelezettségeket vállalhatnak, saját vagyonukkal gazdálkodhatnak. Azonban kiemelném, hogy elődlegetesen gazdasági tevékenység végzése céljából nem jöhetnek létre. Jogi szabályozásuk is alapvetően függ az elérni kívánt céljuktól. Jelen esetben az alapszabályukban meghatározott speciális cél, a vadászati tevékenység és annak gyakorlása az, mely szerint non-profit szervezetként működnek. A non-profit szervezeteknek is van vagyona, de hiányzik a nyereségre törekvés. Viszonylag nagy számú embernek kell létrehoznia, működtetnie, hogy a szervezet céljának megfelelően működhessen. Az egyesületek általam vizsgált formáinak változó tagsága van, közös név alatt működnek, állami nyilvántartásba kerülnek. A nyilvántartás a közhitelesség, valamint a vadászatra jogosult beazonosítását is szolgálja. Döntéseit általában többségi határozattal hozza, a nagy taglétszáma tekintetével nem várható el az egyhangú határozathozatal.

Tulajdonosok rendelkezése, egymáshoz való viszonyuk

A vadásztársaságnak rendeznie kell a tagfelvétel szabályait, feltételeit, megszűnésének eseteit. A tagsági viszony létrejöttéhez általában kikötik, hogy a tagfelvétel díj fizetéséhez kötött-e, de minden esetben a létrejövetel csak önkéntes elhatározáson alapulhat. A vadásztársaságnak a bejegyzés feltételeként is nyilvántartott tagsággal kell rendelkeznie, de az alapszabály nem teheti kötelezővé az egyesületi tagságot. A tagok természetes személyek, jogi személyek és jogi személyiség nélküli szervezetek is lehetnek tevékenységük célja és az alapítók szándéka szerint. A megalakulás törvényessége a jegyzőkönyvből minden aggály nélkül ellenőrizhető.

Néhány gyakorlati problémából adódó kérdést emelnék ki:

- a vadásztársaság létrejöttéhez minden esetben legalább 10 fő akarat elhatározása kell, nem kell szerződéses nyilatkozatban rögzíteni, hogy mikor, milyen feltételek mellett alakulnak meg, és hogyan választják meg a tisztségviselőket;
- választott testületi tagok jogait csak személyesen gyakorolhatják, képviseleti formában való döntés kizárt.
- alapítás során a gyűlés neve bármi lehet, de a szervezetet létrehozó okiratot csak és kizárólag alapszabálynak hívják,
- szándéknyilatkozatok nem pótolhatják az alapokmányokat a létrejövetel kapcsán és e kérdésben nem bírnak kötelező erővel, ez igaz az írásbeli megállapodásokra is;
- a belépési díjat, a vagyoni hozzájárulást, a fejlesztési támogatást nem lehet tagsági viszonyból eredő kötelezettséghez kötni,
- tagdíj minden esetben szükségszerű, minden tagra egyenlő és kötelező mértékűnek kell lennie.
- lehet pártoló és tiszteletbeli tagja is a szervezetnek, de az ügyintéző és képviseleti szerv tagja csak magyar állampolgár, magyarországi letelepedési, vagy tartózkodási engedéllyel rendelkező nem magyar állampolgár lehet, azzal, hogy az egyesület nem nemzetközi jellege esetében más nem magyar állampolgárok is tagok lehetnek, feltéve, hogy nincsenek eltiltva a közügyek gyakorlásától.

Az alábbiakban megjelölt kérdések rámutatnak arra, hogy az átfogó kérdések rendezésére vállalkozó 1989.évi II. törvény hiányosságai nemcsak a gyakorlati életben jelennek meg, hanem *elméleti jellegű* kérdéseket is felvetnek:

- a tagsági viszony tartalmát a törvény nem szabályozza, nem rendezett az alapító tagok és az egyesület mint szervezet jogviszonya. Szerződéssel, megállapodással a belső normák keretkörében rendelkezni e témakörben az autonóm működés lehetőségét biztosítva. (Így kiemelt jelentőséget kaphat az alapszabály.)
- tagsági viszonyból eredő alapvető jogok és kötelezettségek nincsenek rögzítve.

Álláspontom szerint tartalmában azonban csoportosítás lehetséges:

- *szervezeti;*
- *gazdálkodási, vagyoni;*
- *szociális közreműködési felelősségi jogokra, kötelezettségekre.*

A létrejövetel irányát nézve a tag fordul a szervezet felé, illetve a szervezet létrehozása céljából társulnak a kitűzött célok elérése, megvalósítása érdekében.

Ki kellene emelni az egy tag, egy szavazat elvét, mivel egy alapvetően nem nyereségorientált szervezetben csak így biztosítható a beleszólás joga. Ezzel a szervezeti struktúra, működés, határozatképesség, határozathozatali rend kérdései is előre szabályozottakká válhatnának.

Gazdálkodás kérdései – egyedek gazdasága

Az egyesület gazdálkodási-vállalkozási tevékenységre ideálisan nem alapítható, mert ekkor a gazdasági társaságokról szóló törvényt kellene rájuk alkalmazni, valamint elveszítené a szervezeti forma a rá jellemző jegyeit. A Legfelsőbb Bíróság már határozataiban rámutatott arra, hogy az alapszabályban meghatározott cél, és az ennek megvalósítását segítő gazdasági-vállalkozási tevékenység közötti határvonal megállapításánál mérlegelni kell az alapszabályban rögzített célt. Mennyiben lehet azt megvalósítani a szervezet vagyonából, mivel a cél megvalósítását elsődlegesen a tagok által fizetett díjak, esetleg mások felajánlásai, és egyéb hozzájárulások adhatják. Álláspontom szerint ez a vadászat esetében is a probléma lényegét adhatja. A joggal járó kötelezettség gyakorlása jelentős anyagi terheket róhat a tagság nyakába, aminek a szervezeti forma egy korlátot szab. A cél érdekében való együttműködés jelentőségét nézve mégis ez a forma látszik az egyik legmegfelelőbbnek.

A tartozásaiért az egyesület saját vagyonával felel. A tagok díjfizetésre kötelezettek, de az egyesület hitelezőivel szemben a saját vagyonukkal nem felelnek. A gazdaságos működés sok esetben nem érdeke a tagoknak, azonban a hosszútávú működés feltételezi a kiegészítő jellegű, eredményességet igénylő feladatok gyakorlását.

A vállalkozási tevékenység minősítésére szempontok lehetnének az alábbiak:

- melyek az alapvető cél megvalósításához szükséges, és ahhoz kapcsolódó, vagy attól teljesen független gazdasági tevékenységek;
- melyek a forrásteremtő és azt szolgáló tevékenységek;
- milyen a cél szerinti és a vállalkozási tevékenység egymáshoz viszonyított gazdasági volumene,
- van-e rejtett célja a tevékenységnek, és az dokumentálható-e,
- mi a szervezet közvetlen és racionális gazdasági érdeke.

A fenti kérdések vizsgálatánál segíthetnének a szervezeti formánként alkalmazható minősítési és ellenőrzési, valamint viszonyítási iránymutatók, amivel a hatósági szervek támogathatják a szervezet működését.¹⁸

Megállapítható, hogy az egyesületekről szóló törvény a gazdálkodással kapcsolatos rendelkezései eléggé hiányosak. A gyakorlat már túlnőtte a régi szabályok körét. Az osztható, vagy oszthatatlan vagyon kérdésköre, a vagyoni felelősség rendezése, valamint az alapításkori induló vagyon meghatározása nemcsak szükségszerű, hanem törvényi szabályozást is igénylő kógens rendelkezés kellene hogy legyen. A szervezet függetlenségének és társadalmi támogatottságának fokmérője a kapott egyéni adományok nagysága. Hangsúlyozni lehetne, hogy amikor az állampolgár adománnyal támogatja a szervezetet, egyúttal vehessen részt a problémái megoldásában is. Magyarországon azonban nem elég erős az adományozói kultúra sem.

A vadásztársaságok esetében a társaság szó szerepel, az egyesület meghatározás helyett, ennek azonban valójában semmi köze a gazdasági társaságokhoz. Az egyesületi forma személyegyesülés, amit a tagok önkéntesen, önkormányzattal rendelkező szervként hoznak létre, amelynek nyilvántartott tagsága van, és a vadászati, vadgazdálkodási cél megvalósítására szervezik a tevékenységüket, és elsődlegesen nem nyereségorientált céllal. Azonban létezik a vadásztársaságok működésének gazdasági társasági formája is, amely a későbbiekben kerül majd meghatározásra.

Felelősség határvonalai – a tagsági viszonyból eredő sajátosságok

A tagdíj fizetésének különböző mértéke nem sérti a tagegyenlőség elvét, ha a szavazati jog gyakorlása kapcsán ez nem jelent szavazati jogban jelentkező különbséget. A vadásztársaságnak a befizetésekből és egyéb bevételekből¹⁹ adódó vagyona a tagoktól elkülönült szervezeti vagyoni felelősséget hoz létre a szervezetnek harmadik személyekkel kapcsolatos jogviszonyaiban.²⁰ A tagok a tagdíj megfizetésén túl a vadásztársaság tartozásaiért a saját vagyonukkal nem felelnek. A gazdasági és vállalkozási tevékenység elhatárolásáról a fentiekben esett szó, de kiemelhető, hogy a gazdálkodás csak a célok megvalósítását segítheti, a gazdálkodás önálló célként nem fogadható el.

A vadásztársaság, mint szervezet nyilvántartásba vételét, a működéshez szükséges vagyon hiánya miatt akkor kell megtagadni, ha az alapszabály a vagyoni feltételek biztosításáról, a vagyon forrásairól nem rendelkezik.²¹ Ugyan-

¹⁸ BÍRÓ ENDRE: *Nonprofit szektor analízis*. Civil szervezetek jogi környezete Magyarországon. EMLA Egyesület. Budapest, 2002. 154.p.

¹⁹ Pl.: jogi személyek és magánszemélyek felajánlásai, hozzájárulásai, pályázatok cél szerinti bevételei.

²⁰ Ez nem egy meghatározott vagyontömeg, hanem elegendő és egyben szükségszerű a vagyon forrásainak a megjelölése.

²¹ BH 324/1993.324.

akkor nem feltétel, hogy az induló vagyona az egyesület céljának megvalósítására elegendő legyen.²²

A tagsági viszony, a tag jogai és kötelezettségei

Az egyesülési jog a Magyar Köztársaság területén élő minden magyar állampolgárt, továbbá a Magyar Köztársaság joghatósága alá tartozó nem magyar állampolgárt, valamint a Magyarországon honos jogi személyeket és jogi személyiséggel nem rendelkező szervezeteket is megilleti. Az Etv. csak az ügyvezető és képviseleti szervekkel kapcsolatosan tartalmaz a társaság szervezeténél már említett korlátozásokat.

A vadásztársaság tagjai esetében korlátozásként általában csak a nagykorúság, valamint a vadászat gyakorlására előírt jogszabályi megfelelés határozható meg. Önálló vadászati jog gyakorlására az jogosult, aki magyarországi állandó lakóhellyel rendelkező, nagykorú magyar állampolgár, vadászatra jogosító hatósági engedélye van, az ő tulajdonában áll a terület, vadász lőfegyver tartására érvényes engedélye van, állami vadászvizsgát tett, nem áll vadászjegyet visszavonó határozat hatálya alatt, és érvényes baleseti felelősségbiztosítással rendelkezik.

A tagfelvétélről, a személyi feltételek meghatározásáról és annak vizsgálati rendjéről az alapszabályban határoznak. Az alapszabálynak jogsértő az a rendelkezése, amely az egyesületi tagságot kötelezővé teszi valamely felvétel esetére (pl. munkaviszonyban álló személy részére, mint pl. a vadór). Ez sérti az egyesülési jog alapfeltételeként rögzített önkéntesség elvét.

Általánosságban elmondható, hogy a tagsági viszony létesítése mára már elsősorban anyagi kérdéssé vált. A vadásztársaságok egyrészt az utóbbi években jelentősen emelték a tagdíjakat, másrészt gyakorlattá vált magas összegű, egyszeri belépési díj megfizetésének az előírása. Ez a gyakorlat olyannyira nem sérti az Etv. rendelkezéseit, hogy a Legfelsőbb Bíróság egyik eseti döntésében kimondta, miszerint a társadalmi szervezet autonómiája körébe tartozik annak meghatározása, hogy milyen feltételek mellett teszi lehetővé a tagként való felvételt, az ilyen korlátozó feltétel nem sérti az egyén egyesülési jogát. A Legfelsőbb Bíróság mondta ki azt is, hogy nem lehet érvényesen megtámadni azt a közgyűlési határozatot sem, ami a tagdíjat úgy felemeli, hogy a tag nem tudja azt megfizetni, ha a társaság alapszabályában akként rendelkeztek, hogy a tagdíj nemfizetése automatikusan a tagsági viszony megszűnését eredményezi.

Az Etv. nem szabályozza a tagság és a vadásztársaság közötti tagsági viszonyt. A tagsági viszonyról említést sem tesz, csak tagokról, tagságról szól. Így a tagsági viszony létrejöttére, tartalmára, megszűnésére a legkülönbözőbb belső szabályozási megoldások alakultak ki. A vadásztársaságok megkülönböztetnek *rendes, tiszteletbeli és pártoló tagokat*, valamint *vadászjelölteket*, bár ez utóbbi

²² Legfelsőbb Bíróság Kny. III. 27 769/1996.

jelentősége egyre csökken.

Felmerülhet a kérdés a tagság típusaival kapcsolatosan, hogy sérti-e a demokratikus működését a vadásztársaságnak, ha például a tiszteletbeli tagokat vagy az alapítókat többletjogokkal ruházzák fel. A válasz nem, de csak abban az esetben, ha az alapszabály ezen alapjogokat pontosan rögzíti és ezek ismeretében a csatlakozni kívánt személyek szabadon eldönthetik, hogy kívánnak-e így a szervezet tagjaivá válni, és milyen tagok akarnak lenni.

A demokratikus működés nem kizárólag és feltétlenül azt jelenti, hogy csak azonos jogokkal rendelkezhetnek a tagok, azonban az Etv. 9. §-ban foglalt, a tagok jogaira és kötelezettségeire vonatkozó rendelkezésekkel nem lehet ellentétes.

A tagsági viszony létesítéséről legtöbbször kizárólagos hatásköre folytán a közgyűlés dönt. Az alapszabályban határozhatnak a maximális taglétszámról is, mivel előfordulhat, hogy a vadásztársaság a tagok körébe felveszi a területéhez tartozó vadászó földtulajdonosokat, mivel egy vadászra legalább 100 ha földtulajdonnak kell jutni.

A törvény ugyan nem írja elő, de célszerű, és a működés és az ellenőrzés miatt elkerülhetetlen a tagok nyilvántartása. Indokolt, hogy a tag nevét, lakóhelyét, tagsági viszonyának alapszabályban rögzített tartalmát, létrejöttének és megszűnésének időpontját tartalmazza.

A tag jogai és kötelezettségei:

A tag jogai:

- részt vehet a társadalmi szervezet tevékenységében és rendezvényein,
- választhat és választható a vadásztársaság szerveibe (szavazati és tisztségviselési jog),
- részt vehet a közgyűlés elé kerülő kérdések megvitatásában és a közgyűlés határozatainak meghozatalában (szavazati jog),
- a vadásztársaság valamely szervének törvénysértő határozatát – a tudomására jutástól számított 30 napon belül – a bíróság előtt megtámadhatja.

A tagot a társaság szerveinek döntéshozatalakor rendszerint egy szavazati jog illeti meg. Az egyesülési jogban érvényesülő tagegyenlőség elvét sérti, ha a fizetendő tagdíj mértékétől függően állapítják meg a szavazati jog terjedelmét. A bírói gyakorlat szerint nem sérti a vadásztársaság demokratikus működését, ha az egyes tagjait az alapszabály többletjogokkal ruházza fel (pl. alapító tagok részére vétőjog, tiszteletbeli tagságra való felkérés jogának biztosítása).

Ha az alapszabály a vadásztársasági tagságot feltétel teljesítéséhez köti, az még nem lesz jogszabálysértő, mivel az Alkotmány csak magát az egyesüléshez való jogot garantálja, és a belső autonómia keretén belül viszont a társaság feltételt is meghatározhat. Emiatt az egyén egyesüléshez való joga még nem sérül. Maga döntheti el, hogy ilyen feltételek mellett kíván-e tag lenni.

A tag kötelezettségei:

- eleget tenni az alapszabályban meghatározott kötelességeinek,
- az előírt tagdíjat megfizetni (a tagdíj a társaság működéséhez történő vagyoni hozzájárulás kötelező formája),
- tevékenységével részt venni a vadásztársaság működésében,
- tevékenységével hozzájárulni a vadásztársaság célkitűzéseinek megvalósításához.

Meg kell jegyezni, hogy a tag csak az alapszabály, vagy az alapszabály felhatalmazása alapján létrehozott egyéb szabályzatok által előírt kötelességek teljesítésére köteles. A MAVOSZ Útmutató szerint a vadásztársaságok az *alapszabályon* túlmenően *házi szabályzatot, fegyelmi szabályzatot és egyéb szabályzatokat* is alkottak.

A *házi szabályzatok* a vadásztársaságok belső életére, a vadászterületek megállapítására, a közös munka szervezésére, a csoportos vadászat rendjére, a vadászrész-kompetenciára, a baleset esetén követendő eljárásra stb. tartalmazznak előírásokat, melyeket a tagoknak be kell tartaniuk.

A *fegyelmi szabályzat* a tag vadásztársasággal szembeni felelősségének szabályait rendezi. A vadásztársaságok működése megkívánja a fegyelmi szabályzat létét, mivel a társaságok céljukat löfegyverhasználat mellett, s az ezzel járó, a tagokra vonatkozó igen szigorú követelmények mellett valósítják meg. Még a társaságok tagjai részéről is gyakori a szabálytalan vadászat, orvvadászat, de előfordulnak vadászati balesetek is. E fegyelemsértések miatt a vadásztársaságok tagjaival szemben egyetlen belső jogi eszköz a fegyelmi eljárás lefolytatása. A fegyelmi vétségeket, a fegyelmi eljárás részletes szabályait és a fegyelmi büntetéseket a fegyelmi szabályzat állapítja meg. Ennek hiányában – kivéve, ha ezeket a szabályokat esetlegesen az alapszabály rendezi – a tagokkal szemben jogszerűen fegyelmi felelősségre vonás nem érvényesíthető.

1.2. Egyesület – közösség (jogi személyiség nélkül)

Előfordulhat az is, hogy az egyesülési jog alapján létrehoznak olyan közösségeket is, melyek nem működnek rendszeresen, nincs nyilvántartott tagságuk, önállóan de alkalmi jelleggel működnek. (például: vadászat kapcsán a földtulajdonosok jogközössége)

Az 1996.évi.LV.tv.(Vtv.) sem ad választ arra, hogy mik az ajánlott tartalmi elemei az ilyen közösséget létrehozó szerződésnek, valamint miket kell kötelezően meghatározni. Álláspontom szerint azonban célszerű egy működési szabályzat megalkotása, mert gyakran e nélkül még az alapvető célját sem tudja betölteni egy közösség. Ez a szabályzat nagy segítséget jelenthet akkor, ha valamely a közösség életében fontos kérdésben gyors döntést kell hozni; a Vtv. is megjelöli, hogy a közösség tagjainak egymás közötti viszonyaira a Ptk. közös tulajdonra vonatkozó szabályait kell alkalmazni.

1.3. Egyesületek szövetsége

Az Etv. alapján lehetőség van arra, hogy a társadalmi szervezetek *szövetséget hozzanak* létre. A társadalmi szervezetek szövetsége maga is társadalmi szervezetnek minősül és a bejegyzéssel jogi személlyé válik. Az Etv. 13.§-a csupán annyit rögzít, hogy a társadalmi szervezetek szövetségeinek szervezetére és működésére, valamint nyilvántartásba vételére és jogképességére a társadalmi szervezetre vonatkozó szabályokat kell megfelelően alkalmazni. Magától értetődik, hogy a társadalmi szervezetek szövetsége sem hozható létre alkotmányellenes vagy törvényellenes célra. A szövetség alapszabályában meg kell határozni a szervezet nevét, célját, székhelyét és szervezetét.

A Legfelsőbb Bíróság KK 1. sz. állásfoglalása értelmében a társadalmi szervezetek szövetsége csak akkor vehető nyilvántartásba, ha legalább két, már nyilvántartásba vett társadalmi szervezet alapítja meg a szövetséget. Az indoklás szerint az Etv. 2. §-a és 13. §-a társadalmi szervezetek szövetségéről rendelkezik. A törvény szóhasználatából következik, hogy szövetséget csak társadalmi szervezetek hozhatnak létre. A szövetség létrehozásához elegendő két nyilvántartásba vett társadalmi szervezet szövetségalakító szándékának a kinyilvánítása, a szövetség alapszabályának elfogadása, ügyintéző és képvisleti szerveinek a megválasztása. A szövetséget létrehozó társadalmi szervezetek és a szövetség nyilvántartásba vétele egyidejűleg kérhető az állásfoglalás szerint. E szervezetek külön-külön végzéssel egyidőben is nyilvántartásba vehetők, ha a szövetséget alakító és a nyilvántartásba vételt kérő társadalmi szervezetek közül leglább kettő, és a szövetség nyújtja be a kérelmet azért, hogy megfeleljen a törvényben írt feltételeknek.

2. Szövetkezetek

A tapasztalatok arra mutatnak, hogy a jogi személyek szövetkezeti formája, még versenyhelyzetben is alkalmasnak mutatkozik a vadászatban működő különféle csoportok összefogására, még akkor is, ha ma soraikban igen gyakran láthatunk „nyugvó” vállalkozásokat. Ezt azonban csak a tőkeszegénység, vagy a felfokozott kockázati tényezők okozhatják. Álláspontom szerint a jogi személyek e típusai mégis jó megoldást adhatnak a vadászati szervezetek gazdálkodása kapcsán előadódó problémákra, mivel anyagi helyzetük és az alaptőkéjük a működés biztonságát adja, garantálja. A mobilitásuk a szövetkezeteknek igen nagy, és növeli előnyüket a velük szövetséget alkotó másodlagos, harmadlagos szövetkezeti szerveződések száma. A szervezeti forma igen közel áll a gazdasági társaságokhoz, átalakulásuk, jogutódlásuk, megszűnési formáik is nagy mobilitásukat igazolja. Átmenetet képeznek a személyegyesülés és a tőketársulások között, így a vadászat tartós célja jól igazodna a szövetkezeti forma biztosította előnyökkel.

A szövetkezeti modellek tehát soktényezős cselekvési programok, és azoknak legmegfelelőbb feltételét nyújtó tőketársulások és személyegyesülések, szervezeti, irányítási, érdekeltségi formák. A tényt a rokon terület a halászati szervezetek történetét áttekintő fejlődési felmérések is kellőképpen igazolhatják.

Kifejeződik a szövetkezeti formában a demokratikus működés, a tulajdonosi felelősség, az ennek alapján történő irányítási gyakorlat. Érthető ezért a formagazdagságuk, sokszínűségük.

Az új szövetkezeti modellek, illetve az azok alkotta szövetkezeti rendszer tehát a tőkekoncentráció, a kooperáció, az integráció, az előnyöket nyújtó és célszerűsíthető centralizáció, a piaci verseny, a gazdasági növekedés, stb. megfelelő elegyét adja annak a szervezeti formációnak, ami a halászati-, vadászati szektorban szükséges lehet. Összegyűrődik, kiformalódik az adott esetben a megfelelőbb modellváltozat. A forma leginkább kifejezi és megtestesíti a szövetkezők akaratát és hosszabb távon biztosítja a szövetkezeti rendszer fennmaradását. A külső és belső körülmények, a politikai, társadalmi, gazdasági rendszer, a szövetkezetek együttműködése lehetővé teszi a mozgalom fennmaradását, fejlődésére esélyt nyújt.

3. Gazdasági társaságok

A gazdasági társasági formációknak (bt, kft, rt.) a tőkekoncentrációjuk miatt, valamint a nyereségorientált működésüknek a fejlődés olyan irányt adna, amellyel a legfontosabb tényező a természet-közelség, valamint az együttműködés kérdése teljesen átértékelődne. Manapság ellenben fontosnak tartom azt, hogy az egyre gyorsuló világunkban a pénz mellett meglássuk a vadászat adta erőforrást is. A vadászati tevékenységgel összefüggésben működő gazdálkodó szervezetek célja gyakran a rövidtávú haszon elérése, választják ezt a működési formát, amelynél a korábban kifejtett fontos kérdések kapcsán megkérdőjelezzük számomra a Gt-ben rögzített típusok, formák hatékony működését. Talán megoldás lehetne a civil szervezetek fokozottabb bekapcsolódása a gazdasági forgalomba. Egyrészt elősegítené, hogy ne csak az állami finanszírozású szervezetek legyenek képesek gazdasági befolyásra, tudjanak tőkeerőre szert tenni, másrészt ezek a formák az állampolgárok számára akár gazdasági partnerekként, ügyfelekként is megjelenhetnének, nemcsak támogatottakat látnának bennük.

4. Magánszemélyek – egyéni vállalkozók

A magánszemélyek és az egyéni vállalkozók sajnos erőtlenneknek látszanak a vadászati szektor felvetette nehézségek és problémák megoldásában. Esetlegesen itt említhetnék meg azokat a közösségeket is, amelyek egyes feladatok ellátására szerveződnek, de nincs nyilvántartott tagságuk, és szervezetük, ám jelentős mértékben segíthetik a fentiekben elemzett szerveződések munkáját. A szektorban jelenlévő ilyen közösségek, egyének, esetlegesen cégek nagyság szerinti

differentiált támogatásával elősegíthetnénk a fennmaradásukat, megerősödésüket.

Az általam bemutatni kívánt vadásztársaság célja, tevékenysége, és annak el látása kapcsán lehet speciálisnak mondható jogi személyiséggel rendelkező egyesületi szervezeti forma, aminek csak a szervezet formáit, a tagok egymás közötti belső viszonyait, külső harmadik személyekkel való kapcsolatát vizsgálva emelem ki az egyesület jelentőségét a részletszabályokat nem vizsgálva.

VI. A vadásztársaság fogalmi jegyei és típusai

Az egyesülési jog alapján a törvény által elismert célokra számtalan egyesülési formában működő társadalmi szervezet alakulhat. A vadásztársaság ezek közül csak az egyik – speciális célja és tevékenysége miatt – nevesített társadalmi szervezet.

Az Etv. hatálybalépését megelőzően a Ptk., állapította meg a társadalmi szervezetre és az egyesületre vonatkozó szabályokat, de az Etv. hatályba lépését követően gyűjtőkategóriaként jelent meg a társadalmi szervezet. A Ptk-ból kivették a társadalmi szervezetekre vonatkozó szabályokat, csak egy utaló szabály maradt meg, ami szerint az egyesülési jog alapján létrehozott társadalmi szervezetekre a törvény alkalmazásakor az egyesületre vonatkozó szabályok az irányadók. Ugyanakkor a Ptk-nak az egyesületre vonatkozó szabályozása lerövidült, és így az alapszabályról, bejegyzésről, vagyoni felelősségről és a megszűnésről rendelkezik. (Ptk. 61–64. §.)

Az Etv. szabálya alapvető, elidegeníthetetlen jogként biztosítja az egyesülési jog gyakorlását. Tartalmát tekintve szabadságjog, amely alapján meghatározott célok érdekében szervezett közösségek hozhatók létre és működtethetők. Legfőbb jellegzetessége az önkéntesség, az önkormányzati elven alapuló működés, a közös cél, a nyilvántartott tagság, a cél elérése érdekében szervezett közös tevékenység.

Ha az Etv. és a Ptk. rendelkezéseit a vadásztársaságra konkretizáljuk, akkor a következő fogalmat alkothatjuk meg:

A vadásztársaság olyan önkéntesen létrehozott, önkormányzattal rendelkező, egyesületi formában működő társadalmi szervezet, amely az alapszabályban meghatározott célra alakul, nyilvántartott tagsággal rendelkezik, és céljának elérésére szervezi tagjai tevékenységét. A vadásztársaság – mint egyesület – jogi személy.

Az önkéntesség elve alapján az Etv. 1.§-a mondja ki, hogy az egyesülési jog mindenkit megillető, alapvető szabadságjog, amelyet a Magyar Köztársaság elismer; és biztosítja annak zavartalan gyakorlását, de elengedhetetlen ezek mellett a Vtv-ben megállapított feltételek teljesítése. E jog alapján mindenkinek lehetősége van arra, hogy másokkal szervezetet, közösséget hozhasson létre, és abban tevékenyen részt vegyen.

Az önkormányzati elven alapuló működés önálló alapszabály megalkotására, szervezet létrehozására, és ebből fakadó alapvető jogok és kötelezettségek gyakorlására ad lehetőséget, amely a jogi személyként való működéshez elengedhetetlenül szükséges. Ennek kapcsán az Etv. csak a legalapvetőbb szabályokat tartalmazza, amely a demokratikus működés garanciáját jelenti.

Az egyesületi formával kapcsolatban azt lehet megállapítani, hogy az a társadalmi szervezet gyűjtőkategóriába tartozik.

A céllal összefüggésben megállapítható, hogy minden olyan tevékenység céljából alapítható vadásztársaság, amely az Alkotmánnyal összhangban áll, és amelyet a törvény nem tilt. De gazdasági-vállalkozási tevékenység folytatására nem hozható létre.

A vadásztársaság elnevezésében a társaság szó szerepel, valójában semmi köze a gazdasági társaságokhoz. Azokra külön törvény vonatkozik, amely típuskényyszert állít fel, és lényegi elemük akként határozható meg, hogy valamely közös, üzletszerű gazdasági tevékenység folytatását célzó személy- vagy tükeegyesülések. Azonban a vadásztársaság, mint már korábban említettük, gazdasági, vállalkozási céllal nem alapítható, ilyen tevékenységet csak kiegészítő jelleggel folytathat, a Vtv. rendelkezései alapján általa kötelezően ellátandó feladatok többletköltségeinek fedezésére.

A vadásztársaságok típusait a vadászati jog hasznosításának a módja határozza meg. A Vtv. 3. §-a a vadászati jogot a földtulajdon elválaszthatatlan részeként jelöli meg, ami a terület tulajdonosát illeti.

Ezzel a rendelkezéssel az állam vadászati joga a nem állami területeken megszűnik, csak a vad tulajdona marad meg, de az e fölötti rendelkezési jogáról is lemond, illetve a Vtv-ben adott felhatalmazással átengedi a vaddal való rendelkezési jogot a vadászatra jogosultnak.

6.1. Az önálló és a társult vadászati jog alapján működő vadásztársaságokról

A vadászati jog jellege szerint kétfajta lehet: önálló, ha a vadászterület kizárólag egy személy – ideértve a Magyar Államot is – tulajdonában van (Vtv. 4. § 1. bek. a) pontja); és társult, ha a vadászterület több személy, ideértve a Magyar Államot is, tulajdonában van. Egymás közötti viszonyaikra a Ptk. közös tulajdonra vonatkozó rendelkezéseit (Ptk. 139–144. §.) kell alkalmazni.

A vadászati jog jogosultja a vadászati jogot a Vtv. rendelkezései alapján köteles gyakorolni vagy hasznosítani. Ez történhet úgy, hogy a vadászatra jogosult a vadászterületén saját maga vadászik (önálló vadászati jogosultság), vagy társult vadászati jog alapján vadásztársaságot alapítanak, és a vadászati jogot ennek keretében gyakorolják.

A már működő vadásztársaságok tulajdonában a Vtv. új rendelkezései miatt (amiben a vadászati jogot a földtulajdon elválaszthatatlan részeként jelöli meg) kevés olyan vadászati terület maradt, amelyen a tevékenységét változatlan formában gyakorolhatná. A jobbik eset akkor fordulhatott elő, ha az egyesület

összetétele nem változott, legfeljebb a vadászterület határait rajzolták át, vagy a már működő vadásztársaságba jelentkeztek azok a földtulajdonosok, akik még nem voltak tagok, azért hogy vegyék fel őket az egyesületbe természetesen a belépési díj megfizetésével.

A másik eset lehetett, ha a vadásztársaság átalakult terület nélküli vadásztársasággá. Ekkor elő kellett venni a vadásztársaság alapszabályát, aki ott szerepelt tagként, és területtel rendelkezett, szabályosan összehívott közgyűlésen módosítaniuk kellett az alapszabályt, a jegyzőkönyvet, és ezt be kellett nyújtani a bíróságnak. Ez a bejelentés kötelezettség.

6.2. *Bérkilövő vadásztársaság*

Ezt követően létrejöhet így a *bérkilövő vadásztársaság*, amely a vadászatot bérvadászati szerződés szerint, a jogosult által felajánlott, meghatározott mennyiségű és minőségű vad elejtésére jogosítja, ellenérték fejében.

6.3. *Haszonbérlo vadásztársaság*

A *haszonbérlo vadásztársaság* újabb típusa lehet a vadásztársaságnak, ami a vadászati jogot úgy gyakorolja, hogy a vadászterületet haszonbérbe veszi, mivel ez az társaság nem rendelkezik saját tulajdonú vadászterülettel. A Vtv. 15. § (1) bekezdése meghatározza, hogy a Ptk. (452–461. §) rendelkezéseit kell alkalmazni az e törvényben megjelölt eltérésekkel. Ennek megfelelően a haszonbérlo a vadászati jog időleges használatára jogosult, és ennek fejében köteles haszonbért fizetni a haszonbérbe adónak. A vadászati jogot érintő változások értelmében megszűnt az Európai Unióhoz való csatlakozásra tekintettel az a korlátozás, hogy mezőgazdasági, illetve erdőgazdálkodási ágazatba sorolt gazdasági társaságok közül kizárólag a belföldi tulajdonú társaság lehet a vadászati jog haszonbérloje. Változatlanul maradt az a feltétel, hogy erdőgazdasági társaság csak akkor lehet a vadászati jog haszonbérloje, ha az adott vadászterület több mint felét mezőgazdasági, erdőgazdálkodási vagy természetvédelmi tevékenység céljából használja.

VII. *Összefoglalás*

Hazánkban úgy vélem, hogy az 1996.évi LV., a vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadásatról szóló törvény, kiegészítve a végrehajtásáról szóló 79/2004 (V.4) FVM rendelettel, megteremtette azokat a korlátokat és előírásokat, melyek szükségesek ahhoz, hogy egy okszerű vadgazdálkodás útján, melynek szerves része a vadászat is, megőrizhessük mindazokat a természeti értékeket a jövő generációja számára is, melyeket nekünk látni adatott. Közel sem állítható az, hogy a mi törvényeink hiánytalanok, és mindenben adekvát vála-

szokat adnának, erről szó sincs. A fentiek során már utaltam is egy-két területre, ahol véleményem szerint üdvös lenne a normatív szabályozás kiegészítése.

Fontos megemlíteni a bírói gyakorlat hasznos szerepét a jogalkotás és a jogalkalmazás számára is, melynek hézagpótló funkciója, a gyorsan változó életviszonyokhoz igazítani képes a gyakorlatot, mechanikája mindig fontos pozíciót töltött be a vadászati jog területén is.

Végül, de nem utolsó sorban véleményem szerint mindehhez, amit a fentiekben kifejtettem, elengedhetetlen felismerni a vadászat szerepét, abban a tekintetben is, hogy képes megteremteni az összhangot az erdő- és mezőgazdálkodás valamint a vadállomány szükségletei között, biztosítva mindegyik számára az „együtt-létezés” lehetőségét, ami, tekintve Magyarország mezőgazdasági nagyhatalom voltát, vagy – hogy a mai viszonyokra is figyelemmel pontosabban fogalmazzak – ennek lehetőségét, elengedhetetlen gazdasági előfeltétel. Fontos tudatosítani ezt az emberekben, melynek egyik lehetősége a céltudatos nevelés pl. felsőoktatási intézmények útján is, hogy a vadászat nem pusztán úri passzió, hanem a modern világ része, az ökológiai egyensúly fenntartásának eszköze. A jelen tanulmány arányait és célkitűzését is figyelembe véve sajnos nem lehet a teljes vadászattal foglalkozó szervezeti kört és annak jogi háttérét felvázolni, azonban néhány megállapításra módom és lehetőségem adódott. Igyekeztem rávilágítani a már egyesületi formákban létező és működő vadásztársaságok jogi háttérének, szabályozásának egyedi sajátos jellegére, kiragadva egy speciális agrárszektorban működő szervezetet.

ANIKÓ BEZDÁN

DIE JAGDGESELLSCHAFT, ALS EINE SPEZIELLE FORM
DER ÜBER RECHTSPERSÖNLICHKEIT VERFÜGENDEN
ORGANISATIONEN

(Zusammenfassung)

Der Autor strebt sich nach der Darstellung der Entstehung und Gestaltung der im Agrarbereich funktionierenden und eigenartigen, individuelle Regelung anwendenden Organisationen und ihres Rechtsnormhintergrundes. Sein Zweck ist, unter den stufenweise differenzierenden Gesellschaften auf die individuellen Besonderheiten der Jagdgesellschaft aufmerksam zu machen. Er bemüht sich, die Praxis kritisch zu bewerten. Der Aufsatz beschäftigt sich nur mit Teilfragen und geht am internationalen und europäischen Ausblick vorbei. Die Nützlichkeit des Aufsatzes kann sein, das Lesepublikum für die Jagd, die durch den Wald angebotenen Dienstleistungen sensibler zu machen, bzw. auf die Besonderheiten, Gemeinnützigkeit, Mehrzweckigkeit des dritten Sektors aufmerksam zu machen.